

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המפגש בין הפילוסוף לאיש הדת: אתגרים והשלכות בחינוך -
34589

תאריך עדכון אחרון 09-09-2025

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אבינועם רוזנק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: avinoam.rosenak@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: תיאום מראש בדוא"ל

מורי הקורס:
פרופ אבינועם רוזנק

תאור כללי של הקורס:
בקורס נתוודע לסוגיות הגדולות שעיצבו את המחשבה הפילוסופית בתרבות המערבית הקלאסית והמודרנית.
נכיר את המפגש הדרמאטי והיצירתי בין הפילוסופיה הכללית להגות הדתית בכלל ויהודית בפרט ובהקשריה הפילוסופיים חינוכיים.
נכיר כמה אישים בולטים שהתמודדו עם האתגרים החדשים שהוצבו על ידי הפילוסופיה.
האם וכיצד היהדות שינתה את פניה?
מהם גווני השוני, ומה המנגנונים המאפשרים שינויים אלה ומה השלכתם החינוכית?

מטרות הקורס:
לדון על סוגיות יסוד במפגש הקונפליקטואלי שבין אמונה ודת והקשריהם הפילוסופיים חינוכיים

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
קבלת תמונה רחבה בדבר הזרמים השונים העוסקים במפגש שבין אמונה ותבונה וכלים בפילוסופיה של החינוך.
רכישת כלים אנליטיים המבהירים את ההתנגשות בין תבונה לאמונה והשלכותיהם החינוכיות.
העצמת המודעות הפילוסופית לסוגיות הפילוסופיות העומדות מאחורי קונפליקטים תרבותיים בזמננו.

דרישות נוכחות (%) :
80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה ודיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
הפילוסופיה הקלאסית
שיעור 1: סוד המפגש וסכנת איבוד הזיקה: כוכב הגאולה.
שיעור 2: מהי אהבה?
שיעור 3: הרצון לחיים ולמות - בין דואליזם וחיוב העולם אפלטון וחז"ל
העת החדשה
שיעור 4-5: חילון העולם והמקרא: ברוך שפינוזה: פילוסופיה וחינוך.
שיעור 6: המחשבה הרומנטית - גילוי היחיד - מרוסו ועד הרב קוק
שיעור 7: האדם המודרני של קאנט - תודעה המכוננת הווה.
שיעור 9-10: על הקדושה: הקשרים דתיים, פוליטיים, חינוכיים ותודעתיים.

חומר חובה לקריאה:

1. דוד הרטמן, הרמב"ם הלכה ופילוסופיה, הוצאת עם עובד, תל-אביב 1979, עמ' 15-28.
2. יוחנן גליקר, פרקי מבוא לאפלטון, האוניברסיטה המשודרת
3. אפרים אלימלך אורבך, חז"ל: אמונות ודעות, ירושלים תשל"א.
4. אליעזר שביד, הפילוסופים הגדולים שלנו, תל אביב תשנ"ט, עמ' 230-252
5. ישעיהו ליבוביץ, גוף ונפש - הבעיה הפסיכו-פיזית, האוניברסיטה המשודרת
6. קייט קמפבל, גוף ונפש, מאגנס
7. שמואל הוגו ברגמן, תולדות הפילוסופיה החדשה, ביאליק, עמ' 147-173.
8. אבינועם רוזנק, 'פרשת קרח': "כל העדה כולם קדשים"? מסע בעקבות משנתם של הראי"ה קוק וישעיהו ליבוביץ', נ' רוטנברג (עורך), הוגים בפרשה, מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, ירושלים 2005, עמ' 458-471
9. אליעזר שביד, על אלוהים ודת בעולם החדש בעקבות שפינוזה, פילוסופיית הדת, מאגנס, ירושלים 2007
10. יוסף בן שלמה, פרקים במשנתו של ברוך שפינוזה, האוניברסיטה המשודרת
11. אליעזר שביד, תולדות ההגות היהודית בעת החדשה, הוצאת כתר והוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב תשל"ח, עמ' 122 - 151.
12. שמואל פיינר, משה מנדלסון, הוצאת זלמן שז"ר
13. שמואל הוגו ברגמן, הפילוסופיה של עמנואל קאנט, מאגנס, פרק "ביקורת התבונה הטהורה" ו"תורת המוסר".
14. אהרון רקפת רוטקוף, ביוגרפיה של הרב סולובייצ'יק, א' שגיא (עורך), אמונה בזמנים משתנים, ירושלים תשנ"ז, עמ' 17-31.
15. אבינועם רוזנק, 'פילוסופיה ומחשבת ההלכה: קריאה בשיעורי התלמוד של הרב י"ד סולובייצ'יק לאור מודלים נאו-קאנטיאניים', א' שגיא (עורך), אמונה בזמנים משתנים, ירושלים תשנ"ז, עמ' 275-306
16. שלמה אבינרי, הרעיון הציוני לגוניו, פרק 17: הרב קוק -הדיאלקטיקה של הגאולה, תל אביב: הוצאת עם עובד, עמ' 183-226.
17. אבינועם רוזנק, 'הגות יהודית והתגובה לזמן החדש - מבוא', אמונה בזמן משבר, ידיעות אחרונות, עמ' 1-31.
18. אבינועם רוזנק, הרב קוק, זלמן שזר.
19. אבי שגיא, ליבוביץ וקאמי-בין אמונה לאבסורד, עיון מב (תשרי תשנ"ד)
20. אליעזר שביד, 'אלוהים, אדם וטבע במשנתו של מרטין בובר', דעת 57-59 (תשס"ו), עמ' 279-288

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן בכתב 100 %

מידע נוסף / הערות:

- הלוח"ז של השיעורים והקצב הנלמד יהיה כפוף ללימוד בכיתה. תמיד יש שינויים שקשורים לתהליך הלמידה.

- המצגות שאשתמש בהם (אם יהיו כאלה) אינן חלק מהחומרים שישלחו לתלמידים במהלך הקורס ובסופו.

- הטקסטים הנלמדים יישלחו לכולם דרך הדוא"ל במודל.

- השיעורים יוקלטו למספר ימים בהתאם להוראות האוניברסיטה בשעת מלחמה.

- המבחן הסופי יהיה מבחן אמריקאי. מניסיוני, רוב המגיעים לשיעור מצליחים :)